

Preadvies 2009: Gezondheidszorg en Europees recht

De betekenis van het EVRM voor het gezondheidsrecht *Aart Hendriks*

Mensenrechten, gezondheid en gezondheidszorg zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor zover dat nog niet bekend was, blijkt dat zonneklaar uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Hof of EHRM) dat door prof. mr. A.C. Hendriks wordt besproken in het eerste deel van het VGR-preadvies 2009.

Ingevolge de jurisprudentie van het Hof, belast met de interpretatie en toepassing van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), is de overheid in hoge mate verantwoordelijk voor de bescherming en bevordering van de gezondheid van mensen. De overheid kan de uitvoering van de bijbehorende taken overlaten aan anderen, zoals particuliere ziektekostenverzekeraars en zorginstellingen. Dat laat onverlet dat de overheid eindverantwoordelijk blijft.

Uit het preadvies komt tegelijkertijd naar voren dat deze overheidsverantwoordelijkheid kan nopen tot het beknotten van typische vrijheidrechten, waaronder het recht op bewegingsvrijheid (art. 5 EVRM), het recht op lichamelijke en geestelijke integriteit (art. 8 EVRM) en de vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM). De (negatieve) persoonlijke autonomie van personen moet, aldus het Hof, in een op mensenrechten gebaseerde rechtsstaat in samenhang met andere waarden en normen worden gezien. Dit rechtvaardigt, onder omstandigheden, het behandelen en opnemen van personen, ook al hebben zij daarmee niet vrijelijk ingestemd. De toelaatbaarheid van dergelijke inbreuken op fundamentele rechten en vrijheden is volgens vaste rechtspraak van het Hof sterk afhankelijk van de noodzaak en evenredigheid van de getroffen maatregel.

Hoewel het EVRM slechts een beperkt aantal - m.n. klassieke - grondrechten bevat, vormen die rechten het fundament van de vigerende patiëntenwetgeving in Nederland en elders. Eisen als informed consent, kwaliteit en veiligheid van zorg, zelfbeschikking van de patiënt en het verbod op het onthouden van noodzakelijk zorg liggen diep verankerd in de EVRM-rechten. Bestuur, wetgever en rechter hier te lande dienen zich bij de vervulling van hun taken hiervan terdege rekenschap te geven.

Het preadvies maakt voorts duidelijk dat het Hof in allerlei situaties veel gewicht toekent aan het oordeel van (para)medische beroepsbeoefenaren. Dit schept een grote verantwoordelijkheid voor de (para)medische beroepsgroepen om hun werkzaamheden onafhankelijk en deskundig uit te voeren én om op te treden tegen beroepsbeoefenaren die het minder nauw met deze eisen nemen.

Het EHRM lijkt meer belang toe te kennen aan de bescherming van de menselijke waardigheid en de bescherming van gezondheid(sbelangen) dan we in Nederland gewoon zijn te

doen. Bij ons ligt de nadruk bovenal op de (negatieve) persoonlijke autonomie en keuzevrijheid. Er wordt wel beweerd dat kwetsbare personen als gevolg hiervan soms van goede zorg verstoken blijven

Hoewel het EVRM en de rechtspraak van het EHRM niet alle gezondheidsrechtelijke onderwerpen bestrijken, kan de betekenis van het EVRM voor het gezondheidsrecht - en het Nederlandse recht in het algemeen - moeilijk worden overschat. Kennis van het EVRM en de EHRM-jurisprudentie zijn daarom geboden bij het normeren van gezondheidsrechtelijke vraagstukken. Dit vraagt om meer systematische aandacht voor het EVRM in de gezondheidsrechtelijke leerboeken, het gezondheidsrechtelijke onderwijs en de (para)medische beroepsopleidingen dan thans het geval is.

prof.mr. A.C. Hendriks

De betekenis van het EVRM voor het gezondheidsrecht

in: Gezondheidszorg en Europees recht, preadvies 2009 van de

Vereniging voor Gezondheidsrecht, pag. 13 - 102

SDU Uitgevers, Den Haag, ISBN: 978-90-12-38187-1